

4. Державно-приватне партнерство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kei.org.ua/uk/activities/projects/survey-p3dp-project/>
5. Иванова Н.И. Инновационный бизнес: основа ускоренного роста экономики Российской Федерации (окончание): доклад [Электронный ресурс] / Н.И. Иванова [и др.] // Инновации-2006. – Режим доступа: http://innov.eltech.ru/Innov_W/innov.html.
6. Напрями розвитку державно-приватного партнерства у реалізації потенціалу ЄВРО-2012: аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1059/>
7. Партнерство государства и частного сектора: финансирование общественного благосостояния / Под ред. Б. Вейса. – Вашингтон, 1985. – 324 с.
8. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>
9. Програма розвитку державно-приватного партнерства (Public Private Partnership Development Program (P3DP)) фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.auc.org.ua/page/programa-rozvitku-derzhavno-privatnogo-partnerstva>
10. Степаненко Д. Финансовые механизмы инновационной деятельности в Белоруссии / Д. Степаненко // Экономист. – 2008. – № 2. – С. 58-63.
11. Хлунов А. Регулирование государственно-частного партнерства в инновационной сфере / А. Хлунов // Проблемы теории и практики управления. – № 11. – 2007. – С. 8-15.
12. Щодо розвитку державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні: аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/816/>
13. Ukraine-Private Infrastructure Projects [Електронний ресурс] // The World Bank & PPIAF. – Режим доступу: http://ppi.worldbank.org/explore/ppi_exploreCountry.aspx?countryID=97

УДК 339.727.009.6

Войтенко О.М.
*к.е.н., старший викладач кафедри
міжнародного менеджменту та маркетингу
Тернопільський національний економічний університет*

СВІТОВИЙ РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ

Постановка проблеми. Сучасний світ увійшов у якісно новий етап розвитку глобалізації – поширення процесів нестабільності у світовій економічній системі значною мірою вплинуло на розвиток суспільства в цілому, охопивши економічну, політичну, соціальну і культурну сфери життя.

Водночас, попри значні структурні трансформації, світовий ринок фінансових послуг продовжує займати вагомe місце в структурі фінансового ринку, що пов'язане з розширенням масштабів і ускладненням характеру економічних зв'язків, зміною структури, пріоритетів та якісного змісту потреб споживачів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основні положення, що визначають загальні теоретико-методологічні основи світового фінансового ринку, базовані на концепціях провідних представників економічної думки – Р. Вернона, С. Ліндера, Б. Оліна, М. Портера, Д. Рікардо, П. Самуельсона, А. Сміта, О. Хекшера та ін. Дослідженню особливостей і закономірностей світового фінансового ринку й, зокрема, ринку фінансових послуг значну увагу приділяють провідні вітчизняні науковці С. Богачов, В. Будкін, О. Булатова, Г. Савіна, Ю. Козак, В. Корнєєв, Д. Лук'яненко, А. Поручник, Ю. Макогон, В. Новицький, Є. Савельєв, О. Сохацька, Г. Чижиков, О. Шнирков та ін.

Практичну значимість проблеми дослідження функціонування світового ринку фінансових послуг в умовах сучасної глобальної нестабільності важко переоцінити – адже мова йде про трансформаційні тенденції у функціональній підсистемі світового фінансового ринку. Торговельні та інвестиційні потоки також істотно залежать від валютних, кредитних і фондових ризиків, які безпосередньо пов'язані з проблемою функціонування досліджуваного ринку. При цьому, світова економіка в цілому й за галузями неспроможна стабільно функціонувати без певних загальних для

всіх країн механізмів координації та управління. Таким чином, системне дослідження особливостей функціонування світового ринку фінансових послуг в умовах сучасних економічних реалій є важливим як в теоретичному, так і в практичному плані.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз особливостей функціонування світового ринку фінансових послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зазначимо, що, аналізуючи різке зростання частки фінансового сектору в світовому валовому національному продукті та домінування доходів від операцій на фінансових ринках у структурі сукупних доходів розвинутих країн, А. Мовсесян підкреслив особливо важливу роль фінансових послуг. «Товар у звичному розумінні випав, – наголосив науковець, – його замінив фінансовий інструмент, і фінансова сфера стала самодостатньою – вона знаходить ресурси для свого зростання в собі самій. У суспільну свідомість розвинутих країн впроваджена нова модель поведінки з орієнтацією на домінування послуг у процесах нагромадження капіталу і використання фінансових інструментів» [13].

Детальний огляд енциклопедичної літератури показав, що у більшості випадків трактування понять світового ринку фінансових послуг та ринку фінансових послуг не подано. За твердженням А. Загороднього і Г. Вознюка, ринок фінансових послуг – сфера діяльності учасників ринків фінансових послуг із метою надання та споживання певних фінансових послуг. Традиційно, до ринків фінансових послуг відносять професійні послуги на ринках банківських, страхових, інвестиційних послуг, операцій з цінними паперами та ринків інших видів, що забезпечують обіг фінансових активів [6].

Аналіз наукових праць авторитетних зарубіжних економістів [8, 18,20] показав, що вони, переважно, також не фіксують відмінностей між даними поняттями. Наприклад, І. Бланк зазначає, що «у найзагальнішому вигляді фінансовий ринок є ринком, на якому об'єктом купівлі-продажу виступають різноманітні фінансові інструменти та фінансові послуги» [1]. Додамо, що їхню думку поділяють чимало вітчизняних науковців [3; 5; 10; 11].

Водночас, низка представників вітчизняної наукової думки дотримується твердження, що ринок фінансових послуг є одним із сегментів фінансового ринку [4, 9, 12,17]. Так, Є. Бобров зазначив, що в останній час активно розвивається світовий ринок фінансових послуг, який є функціональною підсистемою світового фінансового ринку й охоплює ринок банківських, страхових, інвестиційних та консультативних послуг [2].

Чимало науковців [15; 16] ототожнюють ринок фінансових послуг та «фінансовий ринок». Наприклад, фінансовий ринок (ринок фінансових послуг) – це узагальнена назва тих ринків, де проявляється попит і пропозиція на різні фінансові активи (фінансові послуги), це сукупність усіх фінансових активів країни, що є сферою реалізації фінансових активів і фінансових відносин між продавцями та покупцями цих активів [16].

Відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», ринок фінансових послуг – це сфера діяльності учасників ринків фінансових послуг (юридичних та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які відповідно до закону мають право здійснювати діяльність з надання фінансових послуг на території України, та споживачів таких послуг) із метою надання та споживання фінансових послуг. До ринків фінансових послуг належать професійні послуги на ринках банківських послуг, страхових послуг, інвестиційних послуг, операцій з цінними паперами та інших видах ринків, що забезпечують обіг фінансових активів [14, с. 34].

Ми погоджуємося з твердженням В. Корнєєва про те, що суть ринку фінансових послуг полягає у відповіді на питання: «Які фінансові послуги та інструментарій і як саме використовують учасники ринку фінансових послуг для задоволення різних економічних потреб?» [7].

Узагальнюючи методологічні підходи різних дослідників, пропонуємо власне трактування поняття «світовий ринок фінансових послуг». На нашу думку, це:

– сукупність економічних відносин, які пов'язані з непрямим фінансуванням ресурсних потреб економічних суб'єктів шляхом обміну грошей на фінансові послуги через сферу фінансового посередництва;

– сфера прояву економічних відносин між продавцями та покупцями фінансових послуг. На світовому ринку фінансових послуг взаємодіють попит, в особі покупця фінансової послуги, і пропозиція, в особі продавця даної послуги. Кожна сторона має власні інтереси, що можуть збігатися або не збігатися. Результатом функціонування світового ринку фінансових послуг є надання фінансової послуги як особливої форми нематеріального активу, котра рухається від посередника до споживача за допомогою інформаційно-комунікативної мережі взаємного зв'язку.

Для подальшого виділення світового ринку фінансових послуг із структури фінансового ринку необхідно розділити їх функції (табл. 1).

Отже, світовий ринок фінансових послуг є функціональною підсистемою фінансового ринку. Проте основне функціональне призначення ринку фінансових послуг полягає в тому, що за допомогою інструментів ринку фінансових послуг відбувається трансформація фінансових ресурсів зі стану потенційного їх використання в продуктивний організований оборот, тобто перехід зі стану статичності (знерухомлення, очікування) у стан динаміки (руху).

Таблиця 1

Функції світового фінансового ринку та ринку фінансових послуг

Функції фінансового ринку	Функції ринку фінансових послуг
1. Активне акумулювання і мобілізація вільних грошових ресурсів;	
2. Формування ринкових цін на фінансові активи;	2. Формування ринкових цін на фінансові послуги;
3. Визначення найпріоритетніших напрямів використання капіталу в інвестиційній сфері;	3. Забезпечення рівноваги ринку капіталів через погодження попиту та пропозиції на фінансові ресурси;
4. Перерозподіл ризиків;	
5. Ефективний розподіл вільних ресурсів між споживачами ресурсів; Підвищення ефективності економіки в цілому;	5. Підвищення ліквідності фінансових вкладень шляхом професіонального портфельного управління активами;
	6. Виконання соціальної функції, яка проявляється у формуванні умов, способу і рівня життя населення;
	7. Фінансове обслуговування;
	8. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття господарських рішень суб'єктами економічних відносин;

Джерело: сформовано автором

З погляду інституційного підходу, світовий ринок фінансових послуг є складною цілісною системою, що об'єднує інститути, організації та індивіди, які мають складну систему взаємозв'язків.

Однак, основна мета функціонування світового ринку фінансових послуг – забезпечення саморегулювання процесу надання фінансових послуг.

Таким чином, сутність даного ринку як економічного поняття проявляється у тому, що світовий ринок фінансових послуг – складна система економіко-правових відносин, що забезпечують установлення контактів між споживачами і посередниками з метою купівлі-продажу фінансових послуг, в рамках яких формуються попит та пропозиція, а також ціни на них.

Структура СРФП за видами послуг узагальнено може бути відображена так (рис. 1).

Рис. 1. Структура світового ринку фінансових послуг

Джерело: побудовано автором

Таким чином, на світовому ринку фінансових послуг найрозвинутіші три наступних ринки:

– світовий ринок банківських послуг, що опосередковують послуги кредитного і валютного ринків;

– світовий ринок страхових послуг;

– світовий ринок інвестиційних послуг, до якого належать послуги, що опосередковують інвестиційну діяльність.

Запропонована структура СРФП є найуніверсальнішою. Зазначимо, що всі сектори світового ринку фінансових послуг пронизані єдиною структурною складовою – похідними фінансовими інструментами. Тому, на наш погляд, немає економічного сенсу в спеціальному виділенні сегмента послуг із деривативами у структурі світового ринку фінансових послуг.

Послуги, що їх надають на світовому ринку фінансових послуг, є договорами, в результаті яких одночасно виникають інвалютні активи в одних учасників ринку та інвалютні зобов'язання – в інших учасників цього ринку. Асортимент та різноманітність пропонованих на СРФП фінансових послуг зростають швидкими темпами. Адже, якщо даний ринок не пропонуватиме нових інструментів, то він швидко втратить динамізм і обсяги. Одним із мотивів, що спонукає до придбання фінансових послуг, є

ступінь їхньої прибутковості. Залежно від фінансового ресурсу, що лежить в основі фінансової послуги на світовому ринку фінансових послуг, ціна набуває різних форм: відсотка, дивіденду, комісії, страхової премії тощо. Формування ціни фінансової послуги на СРФП також охоплює тривалість терміну відчуження фінансових коштів від їхніх власників. Зазвичай, за готовність невикористання власних заощаджень тривалий час власники (продавці фінансових продуктів) потребують підвищену ціну (плату).

У контексті викладеного необхідно зазначити, що між учасниками світового ринку фінансових послуг можливі три види відносин [19]:

- між національними учасниками з приводу купівлі-продажу фінансових послуг, що надають іноземні і національні фінансові посередники;
- між іноземними і національними «гравцями» у зв'язку з купівлею-продажем фінансових послуг, що надають іноземні й національні фінансові посередники;
- між іноземними учасниками з приводу купівлі-продажу фінансових послуг, що надають іноземні й національні фінансові посередники (рис. 2).

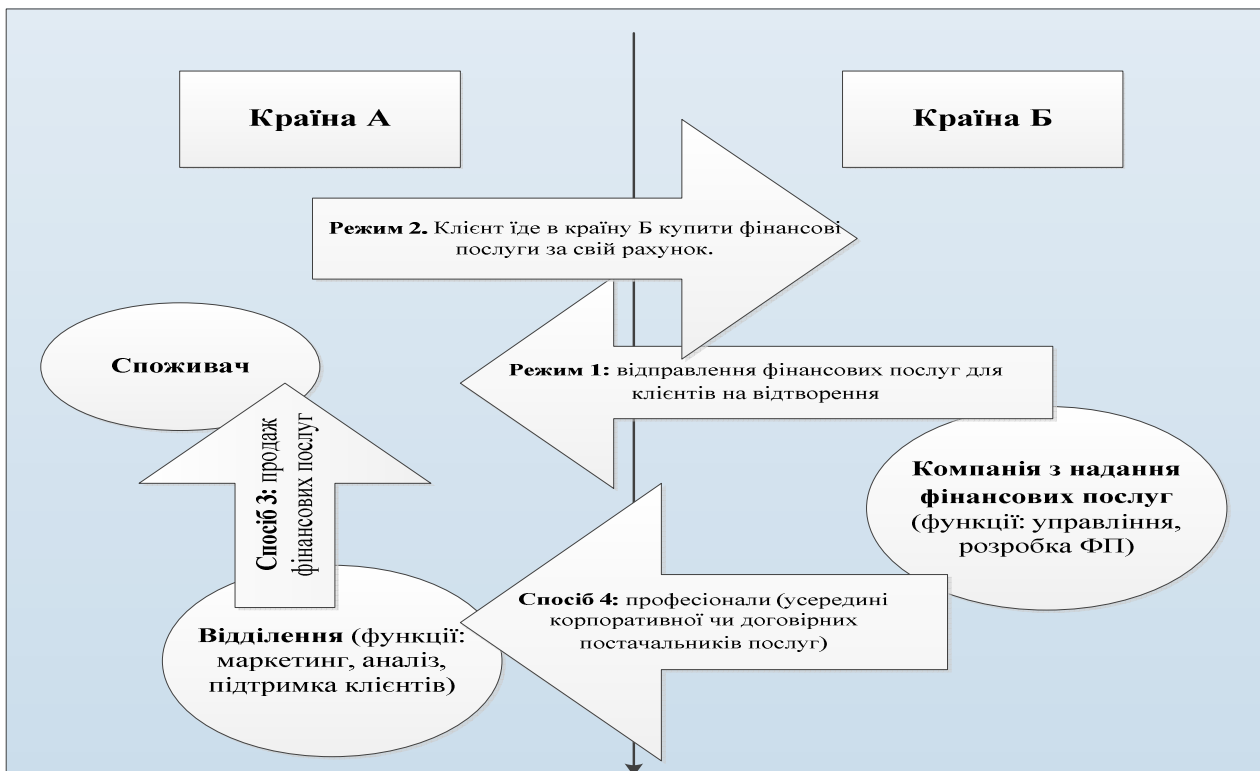

Рис. 2 Види надання фінансових послуг

Джерело: [20]

Відзначимо найвагоміші фактори впливу, від яких залежить стан світового ринку фінансових послуг:

- по-перше, розмір ринку – тобто кількість споживачів фінансових послуг. Наприклад, при зростанні зайнятості населення, відповідно, зростає споживання фінансових послуг;
- по-друге, ціни на фінансові послуги;
- по-третє, наявність альтернативних можливостей отримання фінансових послуг;
- по-четверте, наявність розвиненої ринкової інфраструктури;
- по-п'яте, ступінь інформатизації ринку.

Як бачимо, основні елементи світового ринку фінансових послуг – це попит і пропозиція, котрі взаємодіють так, що досягають їх відносної рівноваги стосовно ціни фінансової послуги. Носіями пропозиції є фінансові посередники, а попиту – споживачі, тобто покупці.

Висновки з даного дослідження. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що на сучасному етапі розвиток світового ринку фінансових послуг супроводжується еволюцією якісних характеристик самого ринку. Звичайно, вплив таких основоположних факторів, як інформаційні технології, послаблення контролю та зростання лібералізаційних процесів, викликали значні зміни у функціонуванні міжнародного ринку фінансових послуг. Крім того, встановлено, що світовий ринок фінансових послуг є складовою економічного зростання, а від розвиненості інструментів даного ринку залежить рух грошових потоків, що безпосередньо впливає на рівень глобальної стабільності.

Оскільки основними елементами світового ринку фінансових послуг є і попит, і пропозиція, що забезпечують рівновагу стосовно цін фінансових послуг.

Література

1. Бланк И.А. Стратегия и тактика управления финансами / И.А. Бланк. – К.: Итем ЛТД, 1996. – 619 с.
2. Бобров Є.А. Роль та місце ринку фінансових послуг у структурі фінансового ринку / Є.А. Бобров // Фінанси України. – 2007. – № 4. – С. 88-94.
3. Васмильєва В.В. Фінансовий ринок : навч. посібн. / В.В. Васмильєва, О.Р. Васильченко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 368 с.
4. Горбач Л.М. Ринок фінансових послуг: навч. посібн. / Л.М. Горбач, О.Б. Каун. – К. : Кондор, 2006. – 436 с.
5. Дахно І.І. Міжнародна економіка : навч. посібн. / І.І. Дахно. – 2-ге вид., випр. і допов. – К. : МАУП, 2006. – 248 с.
6. Загородній А.Г. Ринок фінансових послуг: термінологічний словник : підручник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів : Бескид Біт, 2008. – 544 с.
7. Корнеєв В.В. Модифікація форм фінансового посередництва в Україні / В.В. Корнеєв // Фінанси України. – 2008. – № 1. – С. 77-85.
8. Кругман П. Международная экономика. Теория и политика : учебник для вузов / П. Кругман, М. Обстфельд; пер. с англ.; под ред. В.П. Колесова, М.В. Кулакова. – М. : Экономический факультет МГУ, ЮНИТИ, 1997. – 799 с.
9. Луцишин З.О. Трансформація світової фінансової системи в умовах глобалізації: монографія / З.О. Луцишин. – К. : ДрУк, 2002. – 320 с.
10. Маслова С.О. Фінансовий ринок : навч. посібн. / С.О. Маслова, О.А. Опалов. – 3-е вид., виправлене. – К.: Каравела, 2004. – 344 с.
11. Міжнародні фінанси: навчальний посібник / О.М. Мозговий, Т.Є. Оболенська, Т.В. Мусієць ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.М. Мозгового. – К.: КНЕУ, 2005. – 557 с.
12. Міщенко В.І. Електронний бізнес на ринку фінансових послуг: практич. посібн. / В.І. Міщенко, А.В. Шаповалов, Г.В. Юрчук. – К. : Знання, КОО, 2003. – 278 с. – (Вища освіта XXI століття).
13. Мовсесян А. Кризисные явления в мировой экономике / А. Мовсесян // Экономист. – 2001. – № 7. – С. 39-50.
14. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг. – Закон України № 2664-III від 12.07.2001 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Урядовий кур'єр. – 29.08.2001. – № 154. – С. 34.
15. Ринок фінансових послуг : навч. посібн. / М.А. Коваленко, Л.М. Радванська, Н.В. Лобанова, Г.М. Швороб. – Херсон : Олді-плюс, 2005. – 572 с.
16. Ходаківська В.П. Ринок фінансових послуг: навч. посібн. / В.П. Ходаківська, О.Д. Данілов. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 501 с.
17. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: навч. посіб. / В.М. Шелудько. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання-Прес, 2003. – 535 с.
18. Fabozzi F. The Handbook of Financial Instruments / F. Fabozzi. – N-Y.: John Wiley & Son, 2002. – P. 32-48.
19. Manual on statistics of international trade in services 2010 (MSITS 2010) // Geneva, Luxembourg, New York, Paris, Washington, D.C., 2010.
20. Tobin J. Properties of Assets / J. Tobin. – US: California University, 2005. – P. 140-142.